

Стилістичне функціонування літературної символіки (на прикладі романів П.Бак)

О. Б. Івасюта

Львівський національний університет імені Івана Франка, факультет іноземних мов
Corresponding author. E-mail: ivasyuta_olena@yahoo.com

Paper received 26.10.18; Accepted for publication 02.11.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-183VI54-07>

Анотація. Детальний розгляд стилістичного функціонування символів зумовлений інтересом до транскультурного перенесення національної картини світу способом залучення символічної образності. Виявлені різновиди метафор, епітети та порівняння є формуючими стилістичними конструктами досліджуваного текстового матеріалу. Метонімії і повтори увиразнюють авторський стиль.

Ключові слова: символ, стилістичний аналіз, транскультурне перенесення, метафора, метонімія.

Вступ. У лінгвостилістичній парадигмі, символи розглядаються не лише як самостійні художні засоби на рівні горизонтального та вертикального контексту, але й з точки зору їхньої залученості у процес творення лексико-стилістичних засобів вираження. У дискурсі художніх текстів досліджено стилістичні прийоми, які базуються на символічній образності і у такий спосіб актуалізують та посилюють символічні семи у творах.

Короткий огляд публікацій по темі. Проаналізувавши роботи О. О. Потебні, О. Ф. Лосева, Н. С. Валгіної, І. А. Солодилової, Н. Д. Арутюнової існує два основних підходи. Перший полягає в тому, що символічність і художність є цілком різними структурами. Прихильники другого підходу вважають, що символ «виростає» з художнього образу.

У цій статті ми досліджуємо символ, ґрунтуючись головню на його функціонально-стилістичних характеристиках.

Ціль. У даній статті проаналізуємо стилістичні особливості китайської символіки у творах Перл Бак. Дослідження лінгвопоетичного функціонування символів дозволить зробити висновки щодо емотивного, стилізаційного та описового потенціалу символів.

Матеріали і методи. Дослідження проведено на матеріалі романів Перл Бак. П. Бак – письменниця-реалістка, її трилогія «The House of Earth», а також романи «Three Daughters of Madame Liang» та «Pavilion of Women» написані у жанрі історичного роману. Вагомим видається той факт, що після початку творчої діяльності П. Бак в 20-х роках ХХ століття та її подальшого всесвітнього визнання термін «китайський роман» починає вживатися для визначення художніх прозових творів великого формату на специфічно китайському матеріалі, спочатку стосовно творчого доробку П. Бак, а згодом і стосовно творів інших авторів (йдеться про творчість не китайських письменників).

Інтегрований лінгвопоетичний аналіз передбачає залучення таких лінгвостилістичних методик, які уможливають виявлення потенцій символу як художньо-стилістичного засобу. У межах лінгвопоетичного аналізу ми залучатимемо контекстуальний аналіз, стилістичний аналіз тропів, до яких входить символ. Контекстуальний аналіз буде провідним, оскільки дозволяє виявити специфіку семантики символів, їхнє функціонування, входження у тропи, роль в архітектоніці творів.

Результати дослідження. У результаті стилістичного аналізу текстового матеріалу виділяємо такі групи образно-експресивних засобів, в яких залучений символ:

1. Метафора:

(а) власне метафора – перенесення, що передбачає асоціативну подібність референта з агентом;

(б) персоніфікація – метафора, яка наділяє неживі/абстрактні явища людськими властивостями;

(в) синестезія – метафоричне перенесення властивостей явищ, які пізнаються різними органами чуття.

2. Метонімія:

(а) синекдоха – метонімічне вживання частини замість цілого або одиничного замість множинного;

(б) інші види метонімії – перенесення імен на основі логічного чи асоціативного зв'язку між референтом і агентом, які існують в об'єктивній дійсності.

3. Метафоричний та метонімічний епітети – ґрунтуються на взаємодії логічного та емотивного значень та виражають ставлення автора до описуваного.

4. Порівняння – як риторичний та стилістичний засіб для виявлення подібності між явищами.

5. Повтор – риторичний засіб, який використовують для акценту на значущості тексту.

Нижче подаємо перелік лексико-стилістичних засобів та символів, що вживаються як їхні складові частини.

1. Метафора.

(а) Власне метафора – 19 символів вжито як складові метафори: **earth, water, moon, wind, mist, flower/bud, willow, peach, quince blossom, peony, seed, root, tiger, monkey, dog, fox, snake, dragon, voice, verse, gray.**

Розгорнута дієслівно-іменникова метафора з етнокультурним ситуативним символом **peony**, що символізує для китайців дівочтво: «she was therefore to him the very light of the sun, the very hue of a **peony flower**, the very music of the flute, and in an instant's time she had **plucked his heart out of his bosom**» [15, с. 351].

Іманентна багатозначність символу **earth** в конкретному творі («The Good Earth») та залученість у численні метафоричні зв'язки творить концепт роману: «Land is one's flesh and blood» [14, с. 45].

Метафора із залученням **moonlight** та **mist**, як похідного образу від ситуативного символу **moon** у романі «The Good Earth» збагачує його свіжою образністю: "But over the fields and the water the **moonlight hung, a net of silver mist**, and in his body ran secret and hot and

fast." [14, с. 152].

Культурно-специфічний символ **leopard** застосовано у розгорнутій метафорі: «There was only one thing he feared and it was that if they failed and did not kill the Leopard, the robbers would take very bitter revenge. But when Wang the Tiger saw what the old man feared he said carelessly, "I can kill a **leopard** as easily as a cat» [15, с. 270].

(б) Персоніфікація (18) – **earth/land, moon/moonlight, sun, wind, water, spring, mist/fog, flood/water, tiger/tigress, peach blooms, orchid, peony, lily, seed/grain, feet, silver, sword, young.**

Метафоричне «одухотворення» символічних елементів відновлює образність символіки, надає їй яскравості: «And up from the quiescent, waiting land a faint **mist** rose, silver as **moonlight**, and clung about the tree trunks» [14, с. 143]. На підставі того, що явище (**moon**) мислиться як особа, образ символу залучає лексеми з антропоморфної сфери, які позначають тут дії людини: «Thus the night passed happily and midnight came and the **moon** swung high, and soft clouds came up and seemed to swing the **moon** here and there. The babes were asleep in their mothers' bosoms, for the youngest in every family sought long ago his mother's breasts» [15, с. 549].

(в) Синестезія (1) – **silver**: В даному випадку, авторський символ «**silver**» фактично зароджується у синестезії, актуалізуючи своє значення: «She poured into voice molten silver» [18, с. 139]; «Voice as hard as silver» [18, с.160].

2. Метонімія.

(а) Синекдоха (2) – **great house of Hwang, earthen house.**

Образ House of Hwang символізує не лише багату сім'ю, але й багатство загалом, асоціативним ланцюжком «один – всі» задіюється в синекдосі: «So not because of his son and not because of his uncle's son he dreamed that he could live in the House of Hwang, which was for him forever the great house» [14, с. 255].

(б) Інші види метонімії (13) – **ox, footbinding/feet, tiger/tigress, crows, bees, wolf, leopard, fox, Poor fool, black brows, young, silver, jade.**

Наприклад, в даній метонімії реалізується архетипний символ «**silver**» в значенні «гроші, цінність»: «She would only want heavy **silver** in her hand» [18, с. 179].

Знаходимо численне застосування авторського символу **black brows** у метонімії, що втілює значення «жорстокий, нетерпимий»: «Men were afraid of him and they feared his **black brows'** frowning» [15, с. 86]; « 'I shall be what I will!' cried Wang the Tiger, and his **black brows** flew up over his eyes suddenly and sharply» [15, с. 123]; «He is a good brave, it is said, and he is called the Tiger because of his angers and fierceness and his two **black brows**» [15, с. 384].

3. Епітет (22) – **earth/land, moon/moonlight, water, spring, flowers, peach, root, dragon, silver, father, young, footbinding/feet, sword, jade, red, blue, white, green, yellow, brown, black, grey/gray.**

Епітет, як засіб естетизації мови, відбиває стиль П. Бак. Автор широко використовує епітет для виокремлення певних образів, і можемо стверджувати, що символ значно посилює, збагачує та сприяє образності епітетів завдяки своїй полісемії. Водночас, епітети акцентують увагу на символи, сприяють його адекват-

ній інтерпретації. За О. Селівановою, епітет може мати метафоричну чи метонімічну природу [8]. Приклади метафоричних епітетів: «The **golden winds** of autumn blew clear out of the west and over the land once more»; «Then they were suddenly gone, like a **flower-laden** wind, the four of them»; «Her smooth **pearl-colored** face» [18, с. 20]; «And every one envied him his son, a great, fat, **moony-faced** child with high cheekbones like his mother» [14, с. 42].

Архетипний символ **spring** зі змістом «прокидання від сну» задіяний у наступному метафоричному епітеті: « Each grave was shaped to a point and upon the point a clod of earth was put, and white paper cut cunningly into long strips was fastened beneath the clod and streamed in the sweet **spring** wind of that day» [14, с. 117].

У наступному уривку епітет об'єднує символіку жовтого кольору, землі та води : «But he saw the waters covering his land and he watched lest it cover the new made graves, but it did not, although the waves of the **yellow clay-laden water** lapped about the dead hungrily» [14, с. 276].

4. Порівняння (66) – **earth/land, field/soil, moon/moonlight, sun, flood/water, wind, spring, mist/fog, rain, seed/grain, willow, flower/bud, lotus, peony, quince blossom, lily, peach blooms, pear blossom, pomegranate, cherry tree, date tree, bamboo, root, thorns, tiger, cat, leopard, Stone lions, monkey, ox, horse, dog, snake, ox, crows, wolf, bird, bees, dragon, father, big feet/feet, voice, black brows, young, earthen house, Great house of Hwang, hutung, bridge, jewels, jade, pearl, silver, amber, sword, gods of earth, rice, tea, Grey/gray, yellow, brown, red, white, blue, green, black.**

Переважає більшість символіки в контексті потрапляє у склад порівнянь з метою конкретизувати зображуване шляхом зіставлення. Вливання символу у структуру порівняння багатократно посилює образність тексту. Наприклад, наступне порівняння актуалізує етнокультурний символ **footbinding**, адже «лотосові» ніжки символізували високий статус жінки: «Well, and it is a proper dainty bit you have, my cousin, a town lady and her **feet as small as lotus buds!**» [14, с. 258].

Символіка кольору також фігурує у порівняннях: «And he answered her loudly, hardening his heart, "Why should that one wear **pearls** with her skin **as black as earth?** Pearls are for fair women!"» [14]; «and your skin **yellow as clay**» [14, с. 184]. Китайські ситуативні символи часто вживані у порівняннях, надаючи стилю твору специфічного культурного звучання: «Pale as a waning **moon** is pale» [16]; «Each young girl is as different from another as **jade** is from **pearls** – all jewels, of course!» [18, с. 54].

Квітка символіка лілеї покликає творити в порівнянні додаткову образність: «with the lids drooped like **lily** petals over her great eyes», «painted and cool as **lily**» [14, с. 207].

Tea - символ заможності та соціального зростання: «Why are you so wasteful, **tea** is like eating **silver**» [14, с. 4].

5. Повтор (2) – **grandson, dragon.**

Повтор (вжитий для закріплення, підтвердження ідеї), покликаний підсилити метафору у творі «Three Daughters of Madame Liang». Він не лише стилістично

приваблює увагу читача, але й передає смисл повідомлення, втілений у символі, більш виразно: «Chairman has released the **dragon** of the peasant youth. ... Ah, what a **dragon** the Chairman has released! ... with cunning he has used the peasants to send him high. But he rides the dragon, my child – remember that! He rides the **dragon**, and someday the **dragon** will rid itself of the burden!» [17, с. 103]. Повтор фактично актуалізовує символ «**dragon**» в романі, який, будучи яскраво етнокультурним, все ж виконує функцію авторського, позначаючи не так етнокультурного доброго дракона, символ імператора і сили, скільки силу молоді, що бажає змінити світ. Проте образність цієї метафори однозначно китайська.

Повтор символу спадкоємництва і тягlosti поколінь, «**grandson**», покликаний вказати читачеві на його важ-

ливість у китайській культурі: «Now the **grandsons** were coming, **grandsons** upon **grandsons**!» [14, с. 4].

Висновки. Дослідивши функціонування символіки у стилістичній структурі творів Перл Бак, доходимо висновку, що символи, будучи вагомим елементом лексико-стилістичних та інших зображальних засобів, актуалізуються композиційно. Залежно від комунікативної значущості, символи розгортаються у текст, що збагачує образність та полегшує транскультурне декодування символіки та реалізацію авторської концепції.

Загалом, лінгвопоетичний аналіз-інтерпретація символічної системи є перспективним методом дослідження транскультурних текстів, оскільки взаємопроникнення та накладання символічних значень тягне за собою зміщення комунікативної функціональності та знаходить відбиток у семантичній та стилістичній організації цих художніх творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс / Н. Д. Арутюнова // Теория метафоры. – М., 1990. – С. 5–32.
2. Валгіна Н. С. Теория текста / Н. С. Валгіна– М. : Логос, 2003. – 280 с.
3. Корнеева Ю. Б. Текстовые функции символа тени в художественном произведении / Ю. Б. Корнеева // Лингвистика: Бюллетень Уральского лингв. общества.– Екатеринбург : УрГПУ, Т. 9., 2003. – С. 145–154.
4. Лосев А. Ф. Проблема символа и реалистическое искусство / А. Ф. Лосев. – М., 1995. – 319 с.
5. Лотман Ю. М. Символ в системе культуры / Ю. М. Лотман // Труды по знаковым системам XXI // Ученые записки Тартуского гос. ун-та, Тарту : ТартуГУ. – 1997. – 145 с.
6. Метафора в языке и тексте / Гак В. Г., Телия В. Н., Вольф В. М., Опарина Е. О., Черданцева Т. З. и др. – М. : Наука, 1988. – 176 с.
7. Потебня А. А. Символ и миф в народной культуре / Потебня А. А. Собрание трудов / А. А. Потебня. – М. : Лабиринт, 2000. – С.5–92.
8. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е. А. Селиванова. – К.: Брами, 2002.–336 с.
9. Солодилова И. А. Смысл художественного текста / И. А. Солодилова // Словесный образ как актуализатор смысла. – Оренбург : ГОУ-ОГУ, 2004. –153 с.
10. Шелестюк Е. В. О лингвистическом исследовании символа / Е. В. Шелестюк // Вопросы языкознания. – 1997. – №4. – С.125–143.
11. Bloomfield M. W. Allegory, Myth and Symbol / M.W.Bloomfield. – Cambridge (MA): Harvard University Press, 1981. – 400 p.
12. Lakoff G. Metaphors We Live By / G.Lakoff, M. Johnson. – Chicago; London: Univ. of Chicago Press, 2003 – 276 p.
13. Lototska K. English Stylistics / K. Lototska // Textbook. – Lviv : Ivan Franko National Univ. of Lviv Publishing Centre, 2008. – 254p.
14. Buck P. S. The Good Earth / P. S. Buck, Conn P. – New York : Washington Square Press Pocket Books. – 1994. – 379 с.
15. Buck P. S. Sons / P.S. Buck, – New York : Thorndike Press. Thorndike Famous Authors Ser. – 2005. – 688 с.
16. Buck P. S. A House Divided / P.S. Buck. – Wakefield, Rhode Island: Moyer Bell. – 1994. – 353 с.
17. Buck P. S. Three Daughters of Madame Liang / P. S. Buck. – Wakefield, Rhode Island ; London: Moyer Bell. – 2000.– 317с.
18. Buck P. S. Pavilion of Women / P.S. Buck. – Wakefield, Rhode Island ; London: Moyer Bell. – 1999. – 318 с.

REFERENCES

1. Arutyunova N.D. Metaphor and Discourse / N. D. Arutyunova // The Theory of Metaphor. – М., 1990. – P. 6-11.
2. Valgina N.S. The Theory of Text / N. S. Valgina – М. : Logos, 2003. – 280 p.
3. Korneyeva Ju. B. Textual Functions of the Symbol of Shadow in Fiction / Ju. B. Korneyeva // Linguistics: Bulletin of the Ural Linguistic Society. – Ekaterinburg : UrGPU, Vol. 9., 2003. – P. 145-154.
4. Losev A. F. Problem of Symbol and Realistic Art / A. F. Losev. – М., 1995. – 319 p.
5. Lotman Ju. M. Symbol in the System of Culture / Ju. M. Lotman // Works on Sign Systems XXI // Scientific Notes of Tartu State University, Tartu : TartuSU. – 1997. – 145 p.
6. Metaphor in Language and Text / Huck V. G., Telia V. M., Wolf V. M., Oparina E. O., Cherdahitseva T. Z. and others. – М. : Nauka, 1988. – 176 p.
7. Potebnya O. O. Symbol and Myth in Folk Culture / Potebnya O. O. Collection of Works / O. O. Potebnya . – М.: Labirint, 2000. – P. 5–92.
8. Selivanova E. A. Basics of the linguistic theory of text and communication /E. A. Selivanova. – К. : Brama, 2002. – 336 p.
9. Solodilova I. A. Sense of a Work of Fiction / I. A. Solodiliva // Word Image as Actualisator of Sense. – Orenburg : GOU-OGU, 2004. – 153 p.
10. Shelestyuk E. V. On Linguistic Study of Symbols. // E. V. Shelestyuk //Voprosy yazykoznavaniya. – 1997.-#4. –P.125–143.

Stylistic Functioning of the Literary Symbols (based on novels by Pearl Buck)

O. B. Ivasyuta

Abstract. This article presents a study of a symbol as a stylistic unit functioning as a constituent part of the imagery in the works of fiction, namely, in five novels by Pearl Buck. It has been found that Chinese symbols form a wide stylistic network, they convey the main idea of the novels and thus create an essential element of the novels' design. The outcome of the stylistic and symbolic analysis of discourse reveals broad usage of symbols in several types of metaphors, metonymies, epithets, similes and repetitions. Cross-cultural transference of senses in the studied symbols enhances and multiplies the literary impact of the imagery.

Keywords: symbol, metaphor, metonymy, stylistic.